

A gyűjtemények állapota, gyarapodása és munkája.

A könyvtár jelentése.

Tisztelt Közgyűlés!

Csendes, de nem egészen zavartalan esztendő munkájáról számolok be; de számadásom még mindig nem teljes, mert bár az esztendőnek általában nyugodt folyása lehetővé tette, hogy kítűzött célunkhoz közelebb férközhessünk, a belső munkának óhajtott teljességéről még mindig nem szólhatok. Pótolni valónk még mindig van, noha aránylag rövid idő alatt s aránylag kicsiny erővel dolgozva: gyűjteményeink körül tisztábban láthatunk, mint akár egy esztendővel ezelőtt is.

A katalógusok publikálása körül még mindig vannak nehézségeink. Pedig ennek a kérdésnek már el kellene dőlnie, mert az ideiglenesség kissé soká húzódik. 1908-ban, mikor a kiadandó katalógus reményében az ideiglenes állapotot a közel jövőben megvalósítható végleges berendezkedésig átmenetileg elfogadtuk, éppen úgy tisztában voltunk azzal, mint ma, hogy az ideiglenesség hosszú időre nem szólhat. Ma már, ha időközi berendezésünk erre az átfutó néhány évre bevált is, még tisztábban láthatjuk, hogy a könyvtár rendje, az anyag nyilvántartása és közzététele mind sürgetősebb föladatunk. Megnyugtathatjuk azonban az érdeklődő közönséget, hogy a lefolyt időt nem töltöttük csupán várakozó és reménykedő óhajtásban, hanem állandó munkában, melynek eredményeül a nyomtatott katalógus kiadását a könyvtár részéről komoly akadály nem gátolja.

Így a folyóiratok betűsoros leíró katalógusa teljesen készen, külön van fölállítva. A rövid címeket és a hozzátartozó utalólappokat a nagy ABC-és kereső katalógusba beleillesztettük s készült egy olyan jegyzék is, mely az anyag hiányait teljesen feltünteti s így a tervszerű kiegészítésnek egyszersmindenkorra állandó alapja marad. A gyűjteményes munkák és sorozatos kiadványok leíró czédulái is elkészültek s így a kereső ABC-és katalógus a fölállított egész anyagra nézve teljessé vált. A hírlapok leíró katalógusa is munka alatt áll s felerészében el van végezve, a sajtóképi nyomtatványokra vonatkozó számozó lajstrom folytatásaként, elkészült

a hírlaptár föllállítása és nyilvántartása céljára szánt számozó lajstrom is.

A nyomtatványi osztály keretében föllállított gyűjtemények legnagyobb tömegéről (sajátképi nyomtatványok, hírlapok, folyóiratok diszművek) szóló számozó lajstromokkal rendelben volnánk. E munka folytatása gyanánt a naptárakat már az idén földolgoztuk, csupán föllállásra és számozásra várnak; a *Halotti Beszédek* leíró czéduláit az év végén vettük munkába, az *Egyetemi Nyomtatványok* és *Értesítők* lajstromaira ezután kerül sor. E három utóbbi gyűjtemény föl van állítva és használható. Az osztály kiegészítő része lesz a térképgyűjtemény, melynek rendezéséhez már hozzá is kezdtünk.

Elért eredményeink daczára tisztában vagyunk azzal, hogy az osztálynak egész anyagával még mind nem jöttünk rendbe, mert hiszen e végzett munkák mind csupán a meglévő könyvre és nyomtatványra vonatkoznak. Pedig nekünk tisztán kell látni, hogy bármilyen gazdag és szép készlet áll is már a mi közönségünk rendelkezésére, még mindig vannak nagyon jelentékeny hiányai, a melyeket pótolni kell. Mivel a könyvtár javadalma soha sem volt elég, annál kevésbbé gazdag, a könyvtári anyag rendszeres és tervszerű gyarapítása mindig nehézséggel járt és időnkint csupán a véletlenül mult. Erdélyi könyvtár lévén, az erdélyi szellemi élet könyvtári emlékei és irodalom teljességén kívül a hazai könyvészet és a múzeumi tudományok készletének viszonylagos teljességére is gondolnunk kell. Sajnálattal állapíthatjuk meg, hogy bár évek óta tudatosan és rendszeresen dolgozunk e hiányok pótlásán, még most sem mondhatjuk el magunkról, hogy föltűnő hézagainkat sikerült betölteni. Javadalmunknak mindenkori szerénysége okozza és magyarázza, hogy könyveink nagy része a konzerválásnak elemi formáját, a biztosító kötést, most is nélkülözi. Természetes tehát, hogy a hézagok kitöltése és a köttetés szüksége meglévő javadalmunkat ma is erősen terheli, tehát míg egyfelől a régi bajok elenyésztetésére költünk, a mai irodalom megszerzésében takarékoskodnunk kell. Mivel pedig a köteles nyomtatványok legnagyobb része sürgős védelmet kíván, — hogy a hírlap és folyóirat bekötéséről ne is szóljak — a tudományos szükségletekre szánt javadalom jelentékeny áldozatot hord a konzerválás érdekében.

Nem elégedetlenség vagy panasz szól e tények fölsorolásából. Hiszen jól emlékezünk arra, hogy ezelőtt néhány évvel is sokkal nagyobb kétségek között járva, igazolt aggodalommal gondoltunk a jövőre. Pedig milyen nagy útát jártunk meg azóta s mennyivel közelebb jutottunk föladataink megoldásában kitűzőtt célunkhoz!

Szerencsére az ember nemesebb lényé nem tud megelégedni a viszonylagos jóval s keresve-keresi a még jobbat, mely már a tökéletes képét ölti magára. Ez a sarkantyúzó ösztön közös örökségünk levén, magában is elegendő volna állandó serkentésünkre. De a könyvtár különben is olyan intézmény, melyet ezerszemű és ezerkarú közönség őriz és igazgat, mire valamit elérhettünk,

új törekvés és messzebbi cél van élénk tűzve, melynek csábja egyre ösztökél. Nincs számunkra megállás és ez így van jól. Ha egy-egy alkalom kínálkozik, hogy útunkra visszanezhessünk, csodálkozva látjuk, hogy az imént elhagyott mértföld kő milyen messze tűntnek látszik. S mégis jó, hogy ez így van, s mégis jó, ha néha vissza-visszanézünk. Régebbi helyzetünket a maival összevetve, van jogunk öröme s van akkor is, ha az elmúlt esztendőre gondolunk.

Az imént felsorolt munkálatok mellett s azokkal párhuzamosan az évi gyarapodást is elláttuk, illetőleg azzal lépést tudtunk tartani. Pedig a múlt évben naplózott ügyészégi anyagnak jelentékeny része is az idénre maradt s az idei ügyészégi anyag legnagyobb része is föl van állítva. A könyvesházban (repozitórium) folyt munka arányát legjobban az mutatja, hogy a számozási lajstromban 128000—134108 folyó számig haladtunk. A gyarapodás földolgozásában az ügyészégi köteles nyomtatványokból eredő hírlap- és folyóiratkészlet földolgozása körül nehézségeink vannak. Részint azért, mert hiányaik pótlására különös gondot kell fordítani, részint, mert az egyszer összeállított éviolyamot vagy kötetet azonnal kötetés alá kell készíteni. Ebben a kettős igyekezetben is külön bajaink vannak. A későn átadott anyag még későbbben kerülvén rendezés alá, a hiányzó számok és füzetek pótlása kevés eredménnyel jár; baj, hogy az ilyen hiányos köteteket vagy évfolyamokat problematikus dolog véglegesen elhelyezni; baj az is, ha ideiglenesen kapnak helyet, mert a mellett, hogy sok területet igényelnek, róluk, mint hiányos folyamatokról, külön ideiglenes jegyzéket kell készíteni s végül baj az is, hogy a hírlaptár állványainak folytatólagos elkészítése erről az esztendőről elmaradt. A köteles nyomtatványok közül az önálló kötetek és füzetek is rendszerint pongyolában kerülnek be, vagy mert a nyomdák már úgy pongyolában szállították az ügyészséghez, vagy mert ott a kezelés — a dolog természete szerint — nem könyvtári szempont szerint történik. Ennek az anyagnak jelentékeny része pusztán napi értékű nyomtatvány s daczára annak, hogy bizonyos nyomdai termékeket újabb útasítás kiadása óta nem kell beszoigáltatni, még mindig sok olyan nyomtatvány van, a melynek könyvtárunkra nézve alig van értéke. A velök való bánás tehát fokozott figyelmet kíván s így földolgozásuk nemcsak lassúbb, de költségesebb is. Ezt sem panaszképpen állapítom meg, hanem mert így van s hozzá tartozik mindennapi életünk bibelődő, aprólékoskodó foglalkozásához. Köteles nyomtatványaink külső köntöse ellen elmondott észrevételünkhöz még hozzátartozik annak megállapítása is, hogy az ügyészégi kezelés a könyvek esztétikai érdekét figyelmen kívül hagyja. Az elmondottak különben nem változtatnak azon a tényen, hogy a köteles nyomtatványokban könyvtárunk nagy értékű anyagot könyvel el s hogy bennök a nemzeti könyvészetnek rendszeres gyűjtésére igen becses forrásunkat kell látnunk. A mit különben kimutatásaink is eléggé igazolnak. Nem kicsinyeskedés, hanem a valóságnak hí rajza kíván e sorokban szem elé kerülni, mivel

még az a reménység is kecsegtet, hogy a tény megállapítása kívánatos jobb megoldást is vonhat maga után.

Ajándékból és csere útján elért gyarapodásunk is kedvező. Hazai és külföldi összeköttetéseinkben sikerült bizonyos állandóságot érni el s már csak az a legfőbb törekvésünk, hogy azt lehető teljességben föntarthatassuk s a magunk részéről is lehetőleg viszonozzuk. Mivel a csereviszony kezelését a Választmány a könyvtár föladatává tette, meg kell mondanom, hogy szétküldendő kiadványaink egy része jelentékeny késéssel kerül hozzánk s egyes kiadványaink sorozatában meglehetősen időbeli hézagok vannak. Természetes, hogy a fölszólalások mindig a könyvtárhoz vannak intézve, de az is természetes, hogy e miatt a könyvtár nem viselheti a felelősséget. Gondoskodni kell tehát arról, hogy a bennünket jelentékenyen gyarapító csere fejében, ha már többet nem adhatunk is, rendesen adjuk, amit adhatunk vagy adnunk kellene. Itt kell megemlíteni, hogy az expedálás költségeire rendes átalányunk vagy fedezetünk nincs. Tehát ily módon a portókötség kezelése nemcsak nehézkes, hanem még fölösleges munkával is terhel. Ideje volna már arról gondoskodni, hogy az Egyesület különböző szerveinek ide központosított kezelése költségeire rendes átalányt engedélyezzen s azt külön cím alatt utalja ki a könyvtárigazgató kezéhez.

Könyvtárunknak kifelé való hatását szépen igazolja az a kimutatás, mely nobiles barátaink ajándékozását foglalja össze. Ha ezt a korábbiakkal összevetjük, meg kell látnunk az állandó emelkedést, tehát észre kell vennünk, hogy évről-évre gazdagabbak vagyunk és pedig nemcsak az adomány útján nyert gyarapodásban, hanem ennek forrásában: a könyvtárt körülölelő szeretetben is. A magyar ember természetétől nobiles, a könyv kedvelése és szeretete újabb időben kezd általánossá válni, bár történetünk egész folyamán, kivált itt Erdélyben, mindig gyakorlatban volt. Részint a hagyomány ereje, részint fajtánk nemes indulata kész és önkényt kínálkozó hajlandóságot teremtett, melyet az újabb és lassan terjedező művelődési vágy csak növelt. A könyvtárnak csak meg kellett látnia ezt a buzgalmat és áldozatra kész indulatot s viszonoznia kellett a feléje forduló érdeklődést s igazolni az előlegezett bizalmat. Gondolom, hogy erre való igyekezetünknek szives elismerését kell látni abban az örvendetes jelenségben, hogy barátaink és látogatóink ritkán térnek üres kézzel vissza. Hogy példát is mondjak, egy kora fiatalságában külföldet megjárt s hazatérte óta a köznek élő és nemes munkát végző barátunk másodsor külföldi útja emlékeivel és pályakezdő reménysége igazoló írtaival kedveskedett. Megvált tőlük, hogy gyűjteményünknek szolgálatot tehessen. A példák számát szaporíthatnám, de valamennyit közös és fennjáró gondolat sugallja: hogy mindenki hozzájáruljon nemzeti intézményünk megbecsüléséhez, a melylyel ez a kedves közönség voltaképpen s legjobban magát becsüli meg. Úgy gondolom, hogy rokonszenvűnek ez a hálás elismerése fölment az alól, hogy

most még köszönő szóval is illessem ajándékaikat s mégis szívesen teszem meg, nemhogy irántuk, hanem hogy magunk iránt tartozó kötelességünket örvendező szívvvel róhassam le.

Vásárlásra az idén is csak módjával gondolhattunk, a mi meg is látszik statisztikánkon. Pedig ezen a téren is állandó tényezővel dolgozunk. Úgy a hivatásos könyvkereskedelem, mint az alkalmi eladásra szánt könyvek tulajdonosai sűrűn és mindig bizalommal fordulnak hozzánk. A külföldi nagyobb czégek számon tartják és rendszeren kínálják bennünket érdeklő darabjaikat s a hazai könyvkereskedők is a legnagyobb előzékenységet tanúsítják. Bizonyára mi is nagyon sajnáljuk, hogy megfelelő javadalom hián be kell érnünk a legszükségesebbel s hogy más nagy könyvtárak módjára nem vagyunk ellátva a szükséges anyagi eszközökkel. Úgy hiszem, ugyanezt hazai könyvtáraink mind elmondhatnák magukról. Nem is azért történik ez, hogy kimutatásunk adatát igazoljuk vagy mentegessük, hanem azért, hogy hivatkozhatnánk rá most a velünk dolgozó kereskedelem előtt s jövőben a bennünket érhető szemrehányással szemben.

Bizonyára eljő valamikor az az idő, mikor az évi könyvtermést számon fogják kérni a könyvtárektől, mert hiszen az új kor mind jobban hajlik a könyvtári ügy felé s az idő és a haladás élénkebb ellenőrzéssel kísérik a könyvtárak működését. Ma még csak az üzleti érdekelttség s néhány valódi könyvkereskedő tartja számon a könyvtárak vásárló képességét, de hamarosan változhatnak a viszonyok. Eszményi tökéletességre ugyan még nem gondolunk, de arra az ígérkező érdekelttségre már számítani kell, mikor minden nagyobb könyvtárt rendes közönsége kíván irányítani.

Kétségtelen, hogy gyarapodásunk évi statisztikája kedvező, de bizonyos az is, hogy abban a vásárlás adata az idén is elmarad. Ha meg valódi szükségletünkre gondolunk, meg kell állapítani, hogy tudományos készletünk fejlesztésére, a gyarapítás tudatos irányítására, hiányaink pótlására képesítve nem vagyunk. Javadalmunk ma is a régi s az állami segélyből ránk jutó rész is a régi. Mikor az első segélyt kaptuk 15.000 koronából 4500 korona esett a könyvtárra, ma 45.400 koronából csak 6500 korona jut. Egy ízben már kifejtettem, hogy ha a főntartó hatóság a könyvtár vásárló képességéről nem gondoskodik: kiejti kezéből a fejlesztés irányítását s meg azt a jogot, hogy annak elmulasztását számon kérhesse. Hogy ilyen szegénységből mi következik, könnyen elmondhatjuk, ha arra gondolunk, hogy a könyvtárnak szűkülő forgalmi körével fordított arányú és állandóan növekvő hanyatlása áll be. Könyvtárunk erdélyi jellegén kívül, tudományos és művelő hatása mellett, gondolni kell arra is, hogy a Dunától kezdve Kelet felé ez az egyetlen nagy könyvtárunk. És erre nemcsak nekünk, hanem minden magyarnak gondolnia kell. S még van időnk arra, hogy gondolkodjunk felette s arra is, hogy segítsünk rajta. S éppen azért még idején mutatok rá most a felöltő jelenségre, noha gyarapodási statisztikánk általában kedvező levén, alkalmasnak látszik annak elburkolására.

Hírlapgyűjteményünk gyarapodása nagyjában és általában kielégítő, de a figyelmes szemlélő észreveheti, hogy a régebbi anyag hiányainak pótlása itt is nagyon nehezen megy és hogy az új anyag meglehetősen hiányosan kerül be. Az első esetben azonban nemcsak pénzügyi kérdéssel állunk szemben. Régi hírlapjaink teljessé tétele annál inkább szorít, mivel természetes követelménynek látszik, hogy az ország második hírlapkönyvtárától anyagának teljességét méltán várhassuk. De éppen a régi hírlapok s régi évfolyamok igen ritkán kerülnek piacra, a minék két oka van. Egyik az, hogy közönségünk még nem fordít rájuk gondot s így régi lapjaink úri házaink padlásán vagy kamaráiban elhanyagolva s romlásnak vagy püsztlülésnek kitéve, szinte zár alatt maradnak. A másik az, hogy antikváriusaink nem terjeszkedtek még ki a hírlapok anyagára. Mivel pedig annak üzleti forgalma nem igen van, forgalmi értéke sincs, tehát sem a tulajdonost, sem a közvetítőt nem érdekli. A legújabb anyag a sajtóügyi köteles nyomtatványokkal kerül hozzánk, tapasztalat szerint nem mindig teljes folyamatban és ritkán kompletálható, mivel mikor megkapjuk és reklamálunk, rendszeren már a nyomda sem tud kérésünknek eleget tenni. A hiányos évfolyamokkal ennek következtében kettős bajunk van; egyik, hogy kiegészítésük meglehetősen nehezen megy, másik, hogy beosztásuk meglehetősen későn történhetik meg. Általánosan érzett bajunk pedig az, hogy ez az anyag szükségszerint bekötendő s e követelménnyel szemben, a könyvtár javadalma állandóan akadályokat emel. A RMK és az Inc. a könyvtárnak a legértékesebb külön gyűjteményei számozó lajstromuk elkészítését várják. A mennyiben a viszonyok engedni fogják, ezt tekintem legközelebbi föladatunknak. Annál is inkább, mert kivált a RMK. az idén is jelentékenyen és igen értékes darabokkal gyarapodott s mert a gyűjteménynek újra való föllállítása is szükségesnek mutatkozik. Az évi gyarapodásnak legkiválóbb darabja a Rákóczi György-féle Öreg Graduál (1636), melyet a rettegi ref. egyház letétként helyezett el, egyformán megbecsülve így a fejedelmi ajándékot s a fejedelmi Erdély alkotását az Erdélyi Múzeumot.

Jeleztem tavaly, hogy a kéziratgyűjtemény rendezése megindult. Most, egy esztendő múlva, alkalmam van a benne folyó munka eredményeinek összefoglalására.

Kezdetben a kézírattári anyag a levéltárával együtt volt elhelyezve s külön kézírattárról beszélni nem lehetett. Utóbb a kéziratok egy része külön volt ugyan föllállítva sőt a föllállított anyagnak egyik fele más helyiségekbe is került, mégsem volt s lehetett szó önálló kézírattárról, mint a könyvtárnak egyik osztályáról. Csak akkor, mikor a két gyűjtemény elkülönítése megtörtént, mikor a kézíratos anyagot a levéltártól gondosan szét lehetett választani, mikor az így különválasztott kéziratokat helyileg is külön lehetett kezelni és kezelésekkel arra alkalmas szakéroket lehetett megbizni. Az erre irányuló munka 1902-ben indult meg s tiz év múlva ért véget. Kezdetben csak a különválasztott anyagnak rend-

szeres katalogizálása és föllállítása, utóbb az anyagnak további elkülönítése, végül az új épület átvétele után a gyűjteménynek teljes önállósítása következett. A rendszeres munka itt 1910 végén indult meg s egyelőre egy, 1912 elejétől kezdve két szakember foglalkozik vele.

Elsősorban a régi gyarapodási naplók átvizsgálása és a régi gyarapodások megállapítása és önálló kézírattári naplóba való foglalása indult meg s ezzel párhuzamosan ment, a mennyire csak lehetett, az anyag meghatározása és leírása. Azután a régi, föllállított anyag folytatásaként az időközi gyarapodás került föllállításra, utóbb valamennyi számozás és végül ideiglenes címtározás alá. Ezzel elértük azt, hogy a régi anyag és az új gyarapodás revíziója tisztázta az addig fölmerülő, több ízben vitás kérdéseket, továbbá, hogy a gyarapodási napló s a régi czédulák által a kutató közönség részére hozzáférhetővé vált a gyűjtemény, végül, hogy ezek segítségével az egész kézírattárat fel lehetett állítani, régi és új anyagot egybefoglaló számozással ellátni s így a kézírattár keretét megvonni. E szerint 1—1330 terjedő kézírataink föllállítva, ideiglenes czédulán címtárral ellátva, czéhírataink a városok és czéhek rendén elhelyezve, országgyűlési irományaink időrendben sorakoztatva, családi levéltáraink kiegészítő kézíratai külön-külön egybeállítva alkalmas alapot adnak arra, hogy a részletes és szakszerű könyvtári földolgozás most már kezdetét vehesse. Elsősorban a kéziratok konzerválása, köttetése, restaurálása vár reánk, azután a régebbi leíró katalógus folytatása és végül az egyes különálló gyűjtemények földolgozása. Hogy pedig ezzel együtt és párhuzamosan az újabb gyarapodás földolgozásának is időt és munkát kell szánnunk, azt talán említeni sem kell. Minde munkának örvedetes eredménye, hogy ma könyvtárunknak egy meglehetősen gazdag, a viszonyok szerint hozzáférhető és használható kézírategyűjteménye állott elő, mely csak akkor válik irodalmunk és tudományunk előtt valóban meglepetéssé, ha leíró katalógusa megjelent. Erdélyi históriáinkkal foglalkozó szakembereink előtt kézírattárunk eddig is számottevő forrás volt.

Három új családi levéltár letévéséről örömmel számolhatok be. Tinkovai Mattskássy István és Pál urak (régii és Erdély történelmében vezető családjak) levéltára nyitja meg a sort. A levéltár köztörténeti jellegű anyaga annál nagyobb értékű reánk, mert Erdélynek olyan területére és történetének olyan időszakára vonatkozik, a mely eddig gyéren volt képviselve gyűjteményünkben. B. Szentkereszthy György és felesége szül. Kornis Klementina grófnő családjak hosszúaszoii levéltárát és a kihalt sepsiszentiványi b. Henter családnak rég tulajdonukban álló levéltárát biztáék ránek. Az alábbi szerencsésen egészíti ki néhai báró Henter József végrendeleti intézkedése alapján annak idején hozzánk került Henter-könyvtárt, az előbbi pedig a család egyik ágának levéltárát nyitja meg a történelem és a kutatás előtt. B. Jósika Aladár a tíz évvel ezelőtt átengedett levéltár kiegészítéseül a levéltárnak Fenesen rekedt,

főként levelezést tartalmazó, részét engedte át. Gr. Kornis Károly az Országos Levéltárban őrzött családi levéltárát helyezte el. A családi levéltár most már teljes, összetartozik a szentbenedeki levéltárral, melyet korábban vettünk át. Ez az elhatározás folytatása a régi hagyománynak, mert a Kornisok levéltára régebben is Kolozsvárott volt elhelyezve. A levéltár visszaszállításában bennünket az anyag értékes voltán s a levéltár kiegészítésén kívül főként az örvendeztet meg, hogy ezzel az Erdélyi Nemzeti Múzeum bizalom tekintetében az Országos Levéltárral osztozhatik. A levéltárban a tavalyi s az idei becses gyarapodás fölállításán dolgoztak. A rendes gyarapodáson kívül a gr. Kornisok levéltárával kellett elsősorban foglalkozni, hogy a régivel összesíttessék s véglegesen fölállítsák. Kísérletet folytattunk függő pecsétetes okleveleinknek olyan elhelyezésére, hogy az a pecsétet lehetőleg védelmezze és koczdódását, ütődését, tehát romlását mérsékelje.

Ha valakit a könyvtár élete olyan közelről érdekel, mint bennünket, nem fogja hosszúra nyúlnak találni ezt a jelentést. Ha valaki az életnek a könyvtárral való szervezesebb kapcsolatát keresi, statisztikai tábláinkhoz fog fordulni. Ezek a kimutatások nem olyan szárazok, mint a milyeneknek látszanak s a ki bennök olvasni tud, sok meglepő tényt láthat meg általuk. Elsősorban azt, hogy könyvtárunk minden irányban iparkodik a mindennapi élet szükségleteinek megfelelni és hogy nem merev, hanem az élet követelményeihez alkalmazkodó rendszert követ.

Legyen szabad hálásan emlékezni meg az egyesített könyvtár személyzetéről, melynek buzgósága, képzettsége és szorgalma segített arra, hogy ez év folytáról megnyugtató képet adhattam. E rajznak igazolásául legyen szabad az itt következő kimutatásokra hivatkoznom, ezek között különösen egyre, mely az egyesített könyvtárak mai állományát adja.

Kolozsvár, 1913 januárus 9-én

Erdélyi Pál
igazgató

A kolozsvári Ferencz József Tudomány-Egyetem és az Erdélyi Nemzeti Múzeum Könyvtára gyarapodása az 1912-ik évben

	Egyetem				Múzeum			
	mű	kötet	füzet	drb	mű	kötet	füzet	drb
Nyomatvány — — — —	2103	4496	—	—	3928	9777	—	—
Ősnyomatvány — — — —	—	—	—	—	—	—	—	—
Régi Magyar Könyvtár — —	1	1	—	—	50	58	—	—
Folyóirat — — — — —	18	1032	—	—	19	397	—	—
Hírlap — — — — —	2	61	—	—	51	650	—	—
Egyetemi nyomatvány — —	5	—	326	—	—	—	—	—
Disszertáció — — — — —	1027	—	1027	—	—	—	—	—
Értesítő — — — — —	—	—	—	1057	—	—	—	—
Vegyes nyomatvány — — —	6	—	—	7	97	—	—	216
Térkép — — — — —	3	—	—	4	28	—	—	28
Kézirat — — — — —	3	3	—	—	329	388	—	—
Szinlap — — — — —	—	—	—	—	—	—	—	5
Proklamáció — — — — —	—	—	—	—	—	—	—	—
Egylevel — — — — —	—	—	—	—	—	—	—	27
Gyászjelentés — — — — —	—	—	—	—	—	—	—	7209
Oklevél — — — — —	—	—	—	—	—	—	—	473
Facsimile — — — — —	—	—	—	—	—	—	—	850
	3168	5593	1353	1068	4502	11270	—	8808
					3168	5593	1353	1068
					7670	16863	1353	9876

azaz 7670 mű, 28092 darab.

Az Erdélyi Nemzeti Múzeum könyvtárának gyarapodása forrása szerint az 1912-ik évben

a nyomtatványi osztályban

	Nyomatvány		Ősnyomatvány		R. M. K.		Folyóirat		Hírlap		Vegyes nyomatvány		Térkép		Szinlap		Egylevel		Proklamáció		Gyászjelentés	
	mű	köt.	mű	köt.	mű	köt.	mű	köt.	mű	köt.	mű	drb	mű	drb	darab							
Vétel útján	751	1232	—	—	41	44	1	79	3	15	—	—	27	27	—	—	—	—	—	—	—	—
Ajándékul	512	1152	—	—	7	10	8	69	1	56	97	216	1	1	5	27	—	—	—	—	—	236
Cserében	17	144	—	—	1	3	—	76	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
Köteles példa	2648	7249	—	—	—	—	10	173	47	579	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6969
Letétül	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	3928	9777	—	—	50	58	19	397	51	650	97	216	28	28	5	27	—	—	—	—	—	7209

a kézírattári osztályban

	XVII. század		XVII—XVIII. század		XVIII. század		XVIII—XIX. század		XIX. század		XX. század	
	mű	kötet	mű	kötet	mű	kötet	mű	kötet	mű	kötet	mű	kötet
Vétel útján	—	—	3	3	9	9	3	3	71	82	—	—
Ajándékkal	3	3	2	2	26	29	4	4	93	104	2	2
Letétül	2	3	—	—	21	21	3	3	86	118	1	2
Összesen—	5	6	5	5	56	59	10	10	250	304	3	4

a levéltári osztályban

	Oklevél					Lymbus	Czimeres levél	Oklevélmásolat	Pecsét	Czimerkép	Arczkép és viselet	Könyvczimlap	Fényképlemez
	XVI. század	XVII. század	XVIII. század	XIX. század	XX. század								
Vétel útján	4	3	50	152	—	7	1	3	—	1	455	18	370
Ajándékkal	1	13	98	108	—	3	—	—	6	—	—	—	—
Letétül	—	1	2	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	5	17	150	286	1	10	1	3	6	1	455	18	370

összefoglaló kimutatás

	Vétel		Ajándék		Letét		Csere		Köteles példa		Összesen		
	mű	drb	mű	drb	mű	drb	mű	drb	mű	drb	mű	drb	
Nyomatványok	823	1397	626	1772	1	1	a) az Orvosi- és term. tud. sz.-tól b) a Bölcs. ny.- és tört. tud. szakosztálytól c) alkalmi	13	146	—	—	—	—
Kéziratok	86	97	130	144	113	147	—	—	—	—	329	388	
Oklevelek	—	1064	—	230	—	29	—	—	—	—	—	1323	

Az Erdélyi Nemzeti Múzeum könyvtárát az 1912. évben
ajándékaikkal gyarapították

a nyomtatványi osztályban

Az ajándékozó neve	Nyomtatvány		Ősnyomtatvány		R. M. K.		Vegyes nyomtatvány		Színlap	Proklamáció	Egyleveles	Gyászjelentés	Folyóirat		Hírlap		Térkép	
	mű	kötet	mű	kötet	mű	kötet	mű	kötet					darab	mű	kötet	mű	kötet	mű
A m. kir. földmivélségügyi minisztérium		2																
A m. kir. belügyminisztérium		2												1				
Képviselőház	3	35																
Bécsi Császári Akadémia	1	1																
Kalocsai Érseki Iroda		1																
Budapesti Egyetem Könyvtára		1																
Budapesti Egyetem rektori hivatala			10															
Kolozsvári Egyetem rektori hivatala		1																
Upsalai Egyetem rektori hivatala	1	3																
Dévai tanítóképző igazgatósága	2	3																
Budapest székesfőváros statisztikai hivatala														2				
Kolozsvári kereskedelmi és iparkamara		1																
Múzeumok és könyvtárak orsz. főfelügyelősége		1																
Múzeumok és könyvtárak orsz. tanácsa		1																
Debreczen sz. kir. város múzeuma		1																
Orsz. Munkásbetegsegélyező pénztár		2																
Fiume város közönsége	1	2																
Sepsiszentgyörgy város polgármesteri hivatala		1																
A sátoraljaujhelyi „Erzsébet” közkórház		1																
Kolozsvári Szent Imre Kör	13	55																
Sächsische Gymnasiallehrer Verein, Dresden		1																
„Unitárius Közlöny” szerkesztősége														1				
„Die Friedens-Warte” szerkesztősége														1				
Az Erdélyi Múzeum Egyesület orvostudományi szakosztálya														1	3			

Az ajándékozó neve	Nyomtatvány		Ősnyomtatvány		R. M. K.		Vegyes nyomtatvány		Színlap	Proklamáció	Egyleveles	Gyászjelentés	Folyóirat		Hírlap		Térkép	
	mű	kötet	mű	kötet	mű	kötet	mű	db	darab				mű	kötet	mű	kötet	mű	db
	Dr. Szádeczky Béla — — —	1	1															
Szegedy-Maszák Hugó — —	1	1																
Br. Szentkereszty György —	240	436			7	10	5	5										
Sztojka Ferencz — — — —		2																
Taussig Alajos — — — —	9	12					8	8				46						1 1
Dr. Ványolós Miklós — — —	1	1																
Görzsönyi Vargha Zoltán —	1	1																
Dr. Veress Endre — — — —													2	2				
Dr. Veress Ferencz — — — —	6	6																
Dr. Vértesy Jenő — — — —	1	1																
Dr. Zilz Gyula — — — —	1	1																
Összesen — — — —	512	1152			7	10	97	216	5	—	27	236	8	69	1	56	1	1

a kézírattári osztályban

Az ajándékozó neve	Mű	Kötet
Beregi Manfréd, Kolozsvár — — — — —	1	1
Jankovich Lászlóné, Kolozsvár — — — — —	102	115
Sándor Imre, Kolozsvár — — — — —	2	2
Báró Szentkereszty György, Hosszúaszó — — — — —	15	15
Szilágyi János — — — — —	1	1
Taussig Alajos — — — — —	3	4
Ismeretlen — — — — —	7	6
Összesen — — — — —	130	144

a levéltári osztályban

Az ajándékozó neve	Oklevél	Pecset
Ilfj. Biás István, Marosvásárhely — — — — —	1	
Budik Ferencz, Székelyudvarhely — — — — —	121	
Domján Péter, Kolozsvár — — — — —	2	
Kovács Gábor, Dés — — — — —	7	
Losonczy Ernő, Kolozsvár — — — — —	65	
Molnár Béla, Kolozsvár — — — — —	3	
Sándor Imre, Kolozsvár — — — — —	15	
Báró Szentkereszty György, Hosszúaszó — — — — —	9	
Tánczos Jánosné, Vajasd — — — — —	1	
Dr. Veress Endre, Kolozsvár — — — — —		6
Összesen — — — — —	224	6

Az Erdélyi Nemzeti Múzeum könyvtárába az 1912 évben
beérkezett cserepéldák kimutatása

az orvosi és természettudományi szakosztály részéről

H o n n a n	Nyom- tatvány		Folyó- irat	
	mű	kötet	mű	kötet
Erdélyi Kárpát Egyesület --- --- --- --- ---	—	1	—	—
Magyarországi Kárpát-Egyesület --- --- --- --- ---	—	2	—	—
Magyar Bába-Egyesület --- --- --- --- ---	1	1	—	1
Magyar Kir. Földtani Intézet --- --- --- --- ---	4	4	—	5
Magyar Nemzeti Múzeum --- --- --- --- ---	—	—	—	1
Magyar Turista-Egyesület --- --- --- --- ---	—	—	—	2
Magyarhoni Földtani Társulat --- --- --- --- ---	—	—	—	1
Kir. M. Természettudományi Társulat --- --- --- --- ---	2	2	—	3
Siebenbürg. Verein f. Naturwissenschaft, Nagy- szeben --- --- --- --- ---	—	2	—	1
Gyógyászat szerkesztősége --- --- --- --- ---	—	—	—	1
Gyógyszerészeti Hetilap szerkesztősége --- --- --- --- ---	—	—	—	1
Naturforschende Gesellschaft in Basel --- --- --- --- ---	—	1	—	—
Naturforschende Gesellschaft in Bern --- --- --- --- ---	—	1	—	—
Naturhistor. Verein d. preuss. Rheinlande u. Westfalens, Bonn --- --- --- --- ---	—	1	—	1
Société Entomologique de Belgique, Bruxelles --- --- --- --- ---	—	1	—	—
Société Royale Zoologique et Malacologique de Belgique, Bruxelles --- --- --- --- ---	—	1	—	—
Société Nationale des Sciences Nat. et Math. de Cherbourg --- --- --- --- ---	—	1	—	—
Naturforschende Gesellsch. Graubündens, Chur --- --- --- --- ---	—	1	—	—
Royal Irish Academy, Dublin --- --- --- --- ---	1	1	—	3
Physikalisch-medizinische Societät in Erlangen --- --- --- --- ---	1	1	—	—
Società Entomologica Italiana, Firenze --- --- --- --- ---	—	—	—	1
Société de Physique et d'Histoire Nat. de Genève --- --- --- --- ---	—	1	—	—
Oberhessische Gesellschaft f. Natur- u. Heil- kunde, Giessen --- --- --- --- ---	—	2	—	—
K. Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen --- --- --- --- ---	—	—	—	2
Naturwissenschaftlicher Verein f. Steiermark, Graz --- --- --- --- ---	—	2	—	—
Verein der Ärzte f. Steiermark, Graz --- --- --- --- ---	—	1	—	—
Société Hollandaise des Sciences à Harlem --- --- --- --- ---	—	—	—	1
Societas pro Fauna et Flora Fennica, Helsingfors --- --- --- --- ---	—	5	—	—
Naturwiss.-medizinischer Verein, Innsbruck --- --- --- --- ---	—	1	—	—
Naturforscher-Gesellschaft bei d. Universität Jurjew --- --- --- --- ---	1	1	—	1

H o n n a n	Nyom- tatvány		Folyó- irat	
	mű	kötet	mű	kötet
Verein für Naturkunde zu Kassel --- --- ---		1		
Naturwissenschaftl. Verein f. Schleswig-Hol- stein, Kiel --- --- ---				1
Physikalisch-ökonomische Gesellschaft zu Kö- nigsberg --- --- ---		2		
Kais. Akademie d. Wissenschaften, Krakau --- Matematyczno-przyrodnicza Akad. Umiejetnosci w Krakowie --- --- ---				1
Société Vaudoise des Sciences Naturelles, Lau- sanne --- --- ---		3		
Museum Francisco-Carolinum, Linz --- --- ---				1
Royal Society of London --- --- ---		1		2
Geological Society of London --- --- ---		1		
Gesellschaft z. Beförderung d. ges. Natur- wissenschaften, Marburg --- --- ---		1		
Société Impériale des Naturalistes, Moscou --- K. B. Akademie der Wissenschaften, München				1
Ärztlicher Verein, München --- --- ---		2		
Naturhistorische Gesellschaft, Nürnberg --- --- Offenbacher Verein für Naturkunde --- --- ---		1		1
Société Zoologique de France, Paris --- --- ---		1		
Naturwissenschaftlicher Verein, Passau --- --- Società Toscana di Scienze Nat. resid. in Pisa		3		
Deutsch. Naturwiss.-mediz. Verein f. Böhmen „Lotos“ in Prag --- --- ---		1		1
Jednota Ceskych Matematiku v Praze --- --- ---				1
Naturwissenschaftlicher Verein zu Regensburg Verein d. Naturfreunde in Reichenberg --- ---		1		
Stavanger Museum --- --- ---		1		
St. Gallische Naturwissenschaftliche Gesellschaft Comité Géologique, St.-Pétersbourg --- --- ---		1		
Società Adr. di Scienze Nat. in Trieste --- --- Kunigl. Vetenskaps-Societeten, Upsala --- --- ---		12		2
Upsala Läkareförening --- --- ---		7		
Upsala Universitäs Mineral.-geol. Institution --- K. k. Naturhistorisches Hofmuseum, Wien --- --- ---				1
Nassauischer Verein f. Naturkunde, Wiesbaden Naturforschende Gesellschaft in Zürich --- --- ---				1
Verein für Naturkunde, Zwickau --- --- ---	1	1		
Societas Zoologica Tokyonensis --- --- ---		1		
Michigan Academy of Science, Ann Arbor ---		1		

H o n n a n	Nyom- tatvány		Folyó- irat	
	mű	kötet	mű	kötet
	Wisconsin Academy of Sciences, Madison ---	—	1	—
New-York Academy of Sciences --- --- ---	—	—	—	1
Royal Society of Canada, Ottawa --- --- ---	—	1	—	—
Academy of Natural Sciences, Philadelphia ---	—	—	—	1
Missouri Botanical Garden, St.-Louis --- --- ---	—	1	—	—
Smithsonian Institution, Washington --- --- ---	2	15	—	—
Összesen ---	13	101	—	45

a bölcsészet-, nyelv- és történettudományi szakosztály részéről

H o n n a n	Nyom- tatvány		Folyó irat	
	mű	kötet	mű	kötet
	Magyar Földrajzi Társaság --- --- --- ---	1	1	—
Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság ---	—	—	—	1
Magyar Nemzeti Múzeum --- --- --- ---	—	—	—	1
Magyar Néprajzi Társaság --- --- --- ---	—	—	—	2
Magyar Numizmatikai Társaság --- --- ---	—	—	—	1
Magyar Nyelvtudományi Társaság --- --- ---	—	—	—	1
Magyar Philológiai Társaság --- --- --- ---	—	—	—	1
Magyar Protestans Irodalmi Társaság --- --- ---	—	—	—	1
Szent István Társulat --- --- --- ---	—	—	—	1
Országos Középiskolai Tanáregyesület --- ---	—	—	—	1
Bács-Bodrogmegyei Történelmi Társulat --- ---	—	—	—	1
Budapesti Philológiai Társulat --- --- --- ---	—	—	—	2
Felvidéki Magyar Közművelődési Egyesület ---	—	1	—	—
Pécs—Baranyamegyei Múzeum-Egyesület --- ---	—	—	—	1
Archeológiai Értesítő szerk. --- --- --- ---	—	—	—	1
Budapesti Szemle szerk. --- --- --- ---	—	—	—	4
Család és Iskola szerk. --- --- --- ---	—	—	—	1
Erdély szerk. --- --- --- ---	—	—	—	1
Erdészeti Lapok szerk. --- --- --- ---	—	—	—	1
Genealogiai Füzetek szerk. --- --- --- ---	—	—	—	1
Keresztény Magvető szerk. --- --- --- ---	—	—	—	1
Magyar Katonai Közlöny szerk. --- --- --- ---	—	—	—	1
Magyar Nyelvőr szerk. --- --- --- ---	—	—	—	1
Magyar-Zsidó Szemle szerk. --- --- --- ---	—	—	—	1

H o n n a n	Nyom- tatvány		Folyó- irat	
	mű	kötet	mű	kötet
	Múzeumi és Könyvtári Értesítő szerk. --- ---	—	—	—
Erdélyi Múzeum szerk. útján --- ---	1	4	—	1
Deputazione Fiumana di Storia Patria --- ---	—	1	—	—
Schlesische Gesellschaft f. vaterländ. Kultur, Breslau --- ---	—	4	—	—
Academia Română, București --- ---	1	1	—	—
Royal Society of London --- ---	—	1	—	1
K. B. Akademie der Wissenschaften, München Westfälischer Provinzialverein f. Wissenschaft. u. Kunst, Münster --- ---	—	10	—	—
Kungl. Witterhets-, Hist.- och Antikv. Akad. Stockholm --- ---	—	1	—	—
K. Humanistiska Vetenskaps Samfundet i Upsala Brooklyn Institute of Arts and Sciences --- ---	—	1	—	—
Cincinnati Museum Association --- ---	—	10	—	—
Lloyd Library, Cincinnati --- ---	—	—	—	1
Smithsonian Institution, Washington --- ---	—	5	—	—
Összesen ---	3	42	—	31

Az Erdélyi Nemzeti Múzeum könyvtára 1912. évi
jövedelmeiről és azok felhasználásáról

	Bevétel		Kiadás	
	kor.	f.	kor.	f.
1 Rendes jövedelem --- ---	3120	—	—	—
2 Rendkívüli bevételek --- ---	1055	94	—	—
3 Állami segély --- ---	6500	—	—	—
4 Kézpénz 1911-ről --- ---	522	64	—	—
5 Gyűjtemények gyarapításáért --- ---	—	—	3666	85
6 Könyvkötő munkákért --- ---	—	—	2964	30
7 Szállításért és úti számlákért --- ---	—	—	830	95
8 1910. évi kölcsön törlesztéseért és ka- mataiért --- ---	—	—	2292	50
9 Rendkívüli munkákért --- ---	—	—	828	20
10 Vegyes kiadások --- ---	—	—	631	52
Túlkiadás ---	11198	58	11214	32
		15	74	—
	11214	32	11214	32

	Egyetem			Múzeum		
	mű	kötet	darab	mű	kötet	darab
Nyomtatvány --- --- ---	63647	116134	—	51414	95833	—
Ősnyomtatvány --- --- ---	19	19	—	80	83	—
Régi Magyar Könyvtár ---	65	83	—	1562	1656	—
Hírlap --- --- --- ---	11	328	—	596	5593	—
Dízmű --- --- --- ---	134	387	—	304	728	—
Halotti beszéd --- --- ---	5	5	—	860	866	—
Apor-könyvtár --- --- ---	—	—	—	103	117	—
Egyetemi nyomtatvány ---	—	—	7345	—	—	—
Értesítő --- --- --- ---	—	—	8721	—	—	—
Színlap --- --- --- ---	—	—	—	—	—	19191
Proklamáció (Apor) ---	—	—	—	—	—	927
Egyleveles (Apor) --- ---	—	—	—	—	—	60
Gyászjelentés --- --- ---	—	—	—	—	—	46251
	63881	116956	16066	54919	104876	66429
				63881	116956	16066
				118800	221832	82495

A kolozsvári Ferencz József tud.-egyetem és az Erdélyi Nemzeti Múzeum könyvtárának használata az 1912 évben

H ó n a p	Házi használatra kiadott művek		Az olvasó termekben használt művek	
	mű	kötet	mű	kötet
Januárus --- --- ---	266	382	3258	4388
Februárus --- --- ---	288	424	4343	5651
Márczius --- --- ---	276	398	4136	5248
Április --- --- ---	236	361	2994	4283
Május --- --- ---	316	438	2864	3929
Június --- --- ---	232	399	2002	3060
Julius --- --- --- } Augusztus --- --- --- }	A könyvtár zárva volt.			
Szeptember --- --- ---	291	416	3003	4310
Október --- --- ---	432	571	5178	7187
November --- --- ---	299	424	3462	4681
Deczember --- --- ---	194	268	2599	3334
Összesen ---	2830	4081	33839	46071